

● **Konuşturan:** Hüseyin Kaya

Dergâh ve Mustafa Kutlu'dan bahsederken bir özeleştiri yaptınız. O zamanlar görmediğiniz, beş sene evvel farkına vardığınız şey tam olarak nedir açar mısınız?

Bazı dergilerde bazı şiirler insana dokunuyor. Ben de bana dokunan bu şiirle de benim şiirime akradadır düşüncesinden hareketle söz konusu dergilere şiirlerimi göndermiştim. Herhalde İsmet Özel söylüyordu "Allah insanın iddiasından vurur" diye. Bunun farkına yıllar önce varmıştım ama nasıl olduysa aklımdan çıkmış olmalı. Bir dergide gönül akrabalığı kurabileceğin ne kadar şair yazar hikâyeci varsa o dergi o kadar senin dergindir.

Bazı zamanlarda gönül akrabalığım olan şairlerle görüştüğümde onların da üç aşağı beş yukarı "benim" diye sahiplenecekleri bir dergi olmadığından yakınıyorlar. Bir araya gelip bir dergi de çıkarmıyorlar bu da ayrı bir konu olduğu gibi bu dostlarınızın da ikametlerini değiştirip değiştirmediklerini de bilmiyorsunuz.

Sorunuza örneklik teşkil etmesi bakımından yaşadığım bir hadiseyi anlatmam belki de konuya biraz daha açıklık getirecektir. Bir üniversitede bir paneldeyiz ve şiir hakkında düşüncelerimizi anlatıyoruz. Bu arada aklıma bir muziplik geldi. Size iki kısa şiir okuyacağım şiirin birinin adı atmaca diğersinin adı tayyib. Hangisini çok alkışlayacağınızı merak ediyorum dedim. Önce atmaca şiiri okudum arkasından da tayyib şiiri. Bu aynı zamanda edebiyat fakültesinde okuyan ve çocuklarımızın edebiyat öğretmenleri olacak öğrencileri de test etmek bakımından benim için çok önemliydi. Atmaca şiiri çok alkış aldı. Evet, bu şiir tamamen atmacaydı. Ayakları yere basmayan, şerh etmeye çalışsanız şerh edemeyeceğiniz deli saçması sözlerden ibaret bir şiirdi. Sonra bu şiirden ne anladıklarını sordum hiç kimse şiirden bir şey anlamadığını söyledi ama bunun yanında da hoşlarına gittiğini söylediler. Bahsettiğim dergilerde yayınlanan şiirlerin de maalesef çoğu benim bu atmaca şiirlerime yakın şiirler olduğundan bende bir karşılığı yoktur. Bende karşılığı olmayan şiirlerle, şiirlerimin karşılıklı sayfalarda yayınlanması hem beni rahatsız eder hem sayfa komşumu.

Siz bir dergide yazıyorsanız o dergide yazarlarla bir ortak paydanız, ortak sanat anlayışınız olmalı. Eğer böyle düşünmeden dergilere şiir gönderiyorsanız şiiriniz sayfa işgal etmekten öteye gitmez. Daha önce konuştuğumuz ve adını andığımız dergilerin yönetmenleri benden şiir ve yazı isteseler göndermem. Çünkü atmaca şiirlerle tayyib şiirleri ayırt edemeyecek kadar ilkesiz davranarak yayımlayan dergilerin ilkelerinin olmadığına inanırım.

Bir dergide yazarların ortak paydalarının birbirine yakın olması sakıncalı değil mi? Ya da şöyle diyeyim: Şiir ve Türkçe ortak payda sayılmaz mı?

Bir edebiyat dergisi aynı zamanda ortak paydaların ya da akraba gönüllerin bir araya gelerek "bizim de edebiyat adına bir sözüümüz var" demek için bir araya geldikleri yayın topluluğudur.

Günümüzde çıkan edebiyat dergilerinin çoğu birbirine bezemektedir. Biraz daha somut örneklerle mevzuyu açmak istiyorum. Mesela günümüzde çıkan edebiyat dergilerinden, *Hece*, *Dergâh*, *Yediiklim*, *Edebiyat Ortamı*, *Mahalle Mektebi*, *Muhit*, hatta bugünlerde çıkmaya başlayan *Yitik Söz* vs. dergilerde yazar şairlerin yazarların teşbihte hata olarak görmezseniz hemen hemen aynı ayda, aynı dergilerde yazdıklarına şahit oluyoruz. Hani her derginin bir misyonu, söyleyecek sözü vardı. O zaman aklımıza şöyle bir soru takılabilir. Demek ki bu şair/yazarların söyleyecek o kadar sözleri var ki bir dergi onlara yetmiyor onun için aynı fikir ve düşüncelere sahip farklı isimlerde yayın yapan dergilerde yazmak zorunda kalıyorlar. O zaman aklınıza şöyle de bir soru gelebilir. Ayda yedi dergide sekiz şiiri ve bir yazısı yayınlanan şair/yazar hiç süt içmeden süt veren bir inekten farksız değil midir?

Yazarken elbette ortak paydamız Türkçedir. Türkçeyi ne kadar güzel kullanırsanız o kadar hem dilimize hem de bizden sonra yetişecek nesillere güzel eserler bırakmış oluruz. Bugün bir şair olarak benim bile anlamak ve anlamlandırmada zorlandığım çokça şiirlerin yayınlandığı söz konusu dergilerin ortak dillerinin bu gidişle "körler ile sağırklar birbirini ağırlar"dan öte gitmeyeceğini düşünüyorum.

Dil konusuna girmişken benim de zihnimi kurcalayan bir mesele var. Divan şairleri ya da Cumhuriyet Dönemi'nin ilk şairleri çoğunlukla birkaç dil bilen insanlar. Farklı dil bilmenin şiire katkısı var mıdır sizce? Öğrenmek istediğiniz bir dil oldu mu hiç?

İşin doğrusu günümüz şair yazarlarının çoğu kendi dilini nasıl kullanacağını bilmiyor. Kendi dilbilgisini tam manasıyla bilemeyen bir şair yazar ne kadar şair yazardır orasını en iyi musahhahler bilir. İşin doğrusu biz okula başladığımızda 12 Eylül 1980 darbesinin ocağı harlanmaya başladığı zamanlardı. "Dava" dersten önce gelirdi. Nerede bir kavga var, nerede bir eylem var orada olmazsak Türkiye batacaktı sanki. Biz onlara "Konümistler Moskova'ya, Mao'nun piçleri" derken onlar da bize "Amerikan Uşakları" diyorlardı. Bize şu kitapları okuyun şöyle oturun şöyle kalkın demek yerine hocalarımız farkına varmadan bizleri darbenin figüranları olarak kullanmışlar. Biz bunu ancak yıllar sonra ancak anlayabildik. Türkçeyi bile hâlâ istediğim gibi kullanamamanın sıkıntılarını çektiğim zamanlar oldu. Özellikle yazmaya yeni başlayan ve yaşı genç olanlar mutlaka Türkçeyi iyi bilmek zorundalar. Arapça, Farsça ve İngilizce bilmeyi çok isterdim. Maalesef gül mevsimini hiç görmediğimizden bülbül olamadık. Bir başka dil bilmenin şiire katkısına gelince elbette katkısı olur. Özellikle Arapça ve Farsça şiir dili. İnsana farklı ufuklara bakmasını öğretirdi diye düşünüyorum. En azından derdimi anlatabilecek kadar da olsa bu dilleri bilmek isterdim. Bir dil bilmemenin sıkıntısını ancak yurt dışına gittiğinizde daha iyi anlıyorsunuz.

Gençlik dönemlerinizde "keşke şu dergide şiirim yayımlansaydı" dediğiniz bir dergi oldu mu?

Gözümü açtım kendimi derginin içinde buldum. Bir dergide yazmak için o dergi ile bir gönül bağı olması gerekir. Ben bunu yıllar önce rahmetli Nazir Akalın'ın çıkardığı *Kardelen*, Hanifi İspirli'nin *Pa-ländöken*, Sait Türkoğlu'nun çıkardığı *Yitik Düşler* ve senin çıkardığın *Sühan* dergisi yolunu beklediğim dergilerdi.

Bunların haricinde arada yazdığım bir sürü dergi geldi geçti ama keşke şu dergide şiirlerim yayımlansaydı diyeceğim dergi olmadı.

Sol çizgiden bir dergiye şiir göndermeyi düşündünüz mü hiç? Belli ki sağıın dergiciliğinden mustaripsiniz, soldan neden uzak duruyorsunuz? Ya da şöyle diyeyim: Hangisi daha uzak size bu iki kanattaki dergilerin?

Ben her iki düşüncedeki dergilere de uzağım. Çünkü Müslüman mahallesinde salyangoz satmaya çalışmam. Hem bu yaştan sonra neden yazdıklarım için dergi arama telaşına gireyim. Şiir coğrafyasını iyi iyi tanıdığımı inanıyorum. Yeri geldiğinde bir âşık gibi irticalen hece ölçüsüyle şiir söylediğim gibi yine irticalen de serbest şiir söylerim. Edebiyat çevreleri her ne kadar da bana "modern şiir dilini yakalayamamış" deseler de onların modernlikte kastettikleri atmaca şiirler yazmıyorum. Eğer benim yazdığım şiirler birilerinin gönlüne dokunuyorsa bir şekilde onlara şiirlerim ulaşır.

Gerek sağda olsun gerek solda olsun bugüne kadar hiçbir dergi şiirlerini biz yayımlayalım diye teklifte bulunmadı. Sadece *Türk Dili* dergisi arayışta bulunduğum zaman dönüş yaparak şiirlerimi belediklerine dair bir eposta gönderirlerdi. Son bir yıldır ise zannederim yazı kuru değişti, bir kaç şiir gönderdim yayımlamaya değer bulmamışlar. Yayımladıkları şiirlere bakınca şiirlerimi yayımlamakta haklı olduklarını gördüm. Yayımlanan şiirler bana dokunmadığına göre benim şiirlerim de onlara dokunmuyor dedim ve arayışta bir daha şiir göndermeyeceğimi söyledim.

Bazen kendi kendime serzenişte bulunduğum zamanlar oluyor ama ayrıca bu halimden de memnunum. Onlarca şiir kitabım var. Onları zamanın eleğine bıraktım ister bir şiir kalsın, ister bir dörtlük, istersen bir şiirden bir dize. Ben devamlı zaferi hayal ederek seferdeyim. Benden sonra şiirlerim bir şairin şiirini aşılabilirler de bizi hayırla yâd ederse muzaffer olurum.

Ben insana yani gönle dokunan şiirden yana oyumu kullanıyorum. Oyunla oynaşla geçirecek vaktim kalmadı. Dergilerle aramdaki mesafede işte bu kadar.

Burada "eposta göndermek" ifadesini kullandınız aklıma geldi. Tayyib Atmaca şiirlerini kalem defter kullanarak mı yazar yoksa dijital ortamlarda mı oluşturuyor yazdıklarını. Bu iki aygıt arasında bir fark var mı sizin için?

Aslına bakarsanız dijital ortamda yazılanların kaybolma riski yazılıp bir köşede duran kâğıttan daha fazladır. Lise birini sınıfta başladığım daktilo ile yazma alışkanlığı maalesef zamanla yerini bilgisayara bıraktı. Bu da elle yazı yazma alışkanlığımı öldürdü. Mesela ortaokul yıllarımdan günlükler tutardım. Lisede okuduğum zamanlarda yazmış olduğum yaklaşık sekiz on defter şiirimi muhafaza ediyordum. Keşke askerden döndükten sonra da yazdıklarımı bir defterde toplasaydım diye hayıflanıyorum. Aslında bir şairin hem karalama defteri hem de asıl bir defteri olmalı. Karalama defterinde bir şiirin geçirmiş olduğu evreler bir sonraki nesle hatıra olarak kalır. Benim esas sorunum daktilo ve bilgisayar hayatıma o kadar girdi ki yazdığım yazıyı bazı zamanlar kendim okuyamıyorum. Yazmaya yazmaya yazım okunmayacak kadar kötüleşmiş maalesef. Kâğıt ve kalem her gün biraz daha hayatımızdan uzaklaşıyor. Bunların yanı sıra takvimler ve ajandalar da gün geçtikçe kullanımdan kalkmaya başladı. El yazısı ile yazılan bir mektubun, şiirin, hikâyenin birinci derecede muhatabı kendisine ulaştırılmalıdır. Bunun için kişiye özeldir.

Günümüz gençlerinin benim bugün hayıflandığım durumlara düşmeleri için mutlaka kâğıtla kalemle yakın bir bağ kurmaları demek gelecekte benim hayıflandığım duruma düşmeyecekleri anlamını taşır. Bir dostunuz size bir mektup yazmış hem de el yazısı ile. Üşenmeden postaneye gitmiş mektubu göndermiş siz zarfı açıp mektubu okumaya başladığınızda dünyalar sizin olur. Aynı mektubu eposta olarak gönderse aynı duyguyu yaşayamazsınız çünkü birisini gül yaprağı gibi koklarsınız diğerine dokunamazsınız bile.

Dijital ortamın riskine inanıyorsunuz ama dijital dergi çıkarıyorsunuz. İmkânsızlıklar yüzünden mi Hece Taşları e-dergi olarak yayımlanıyor. Şartlar uygun olsa matbuu yayına geçmeyi düşünür müsünüz?

Her çağ kültürünü beraberinde getirir ya da kapitalist sistem ürettiği metaların kullanımının sürekliliği için kendi içinde tutarlı olan bir ahlak geliştirir. Siz bu sistemin içine dâhil olduğunuz anda onların akli ile oturup kalkmak zorunda kalırsınız. Onlarla birlikte çalışmak istemezseniz de içinde yaşadığınız hayattan dışlanırsınız. *Kırağı* şiir dergisini çıkardığımız zamanları hatırladım. Osmaniyede

başlayan baskı maceramız çeşitli şehirlerde devam etti. Artık en küçük ilçelerde bile ofset baskı yapan matbaalar var. Günümüzde yüzlerce edebiyat dergisi yayınlanıyor ve istisnasız bütün dergilerin arkalarında ya bir vakıf ya bir yayınevi ya da sermaye güçleri olmadan yayın hayatını sürdüremezler. Kendi okuru/abonesi ile kendi masraflarını karşılayan edebiyat dergisi kalmadı. Bir de neredeyse bütün dergiler üç aşağı beş yukarı birbirlerinin farklı renkleri. *Hece Taşları* çıkmaya başladığında e dergi yoktu ve bu alan bakir bir alandı. Hem okura çabuk ulaşmak hem de maddi külfete katlanmadan ve kimseye bağlı kalmadan dergi çıkarmanın en güzel yanı e dergi çıkarmak diye düşünüyorum.

Eskiden dergiler posta ile gönderilirdi. Günümüzde postacı yolunu gözlemenin yerini kargo bekleme aldı. Bir derginin maliyeti kadar kargo masrafı var. Bir de bu dergilerin aboneye ulaşmadığı da ayrı bir soru. Çok zaman kargo firmaları kargoları bürolarında teslim etmeyi alışkanlık haline getirdiler. Bundan dolayı bir dergiye ulaşmak için bazen işinizi gücünüzü aksatıp kargo şubelerine gitmek zorunda kalıyorsunuz.

Diyelim ki sırtımızı bir sermayeye dayadık dergi bu sermayenin kanatları altında çıkıyorsa ne kadar bağımsız olabilirsiniz? Bir dergi kendi imkânları ile ayakta duramıyorsa matbaa ve kargo masrafları arasında kendi kendini bitirerek hoş seda bırakmaz.

10-15 yıl önce tirajı milyonlara yaklaşan gazeteleri şimdi kaç satıyor ya da sırf Abdurrahim Karakoç'un şiirini okumak için okuyucunun günlerce yolunu gözlediği rahmetli Fedai Coşkuner'in çıkardığı Fedai dergisinin 60 bin sattığını, günümüzde dergilerin toplam satışına vurduğumuzda bu rakamın yanına bile yaklaşmayacağını rahatlıkla söyleyebilirim.

Bugün markete gittiğimizde 2 elma 1 muz tartırıp rahatlıkla alabiliyorsak herhangi bir fotokopi çeken yere vardığımızda da bir derginin pdf'ini verdiğinizde anında derginizi alabiliyorsunuz. Böylece kargo yolu beklemediğiniz gibi dergi çıkaranların sizin için özel bir zahmete katlanmasına vesile olmuyorsunuz.

Dergi çıkarmak için teknolojik imkânlar elimizin altında ama dijital teknoloji gelince ofset matbaaların da pabucunu dama atmaya hazır hale geldi. Dünyanın öbür ucundaki insanı bir dokunuşla

ulaşan dergi varken illaki kargo yolu gözleyim dergiyi dokunarak okumak istiyorum diyenlerin sayısı da gün geçtikçe azalmaya başlıyor.

Hayatınızın herhangi bir döneminde kendisiyle tanışmadan uzun süre mektuplaştığınız bir şair yazar oldu mu? Yahut kimle mektup arkadaşı olmak isterdiniz şuaradan?

Gençlik yıllarımda o zamanlar taşra sayılan Osmaniye’de yaşarken *Güneysu* ve *Kırağı* şiir dergileri vesilesi ile mektuplaştığımız yüzlerce şair yazar oldu. Özellikle *Kırağı* dergisine gelen her mektuba cevap yazardım. Kendisini görmeden uzun süre mektuplaştığımız şairlere gelince *Erdal Noyan* ve *İsmail Karakurt* oldu. *Dilaver Cebeci*, *Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu*, *Yetik Ozan*, *Abdurrahim Karakoç* ve *Ali Akbaş* gibi şairlerle mektuplaşmak isterdim.

Teknoloji şiire düşman mı?

Teknoloji tarihten bugüne insanların işlerini kolaylaştırmada çok önemli faydalar sağlamıştır. Şiir ile teknolojiyi yan yana getirdiğimizde şiirlerin ya da kitapların geniş kitlelere ulaştırılmasında fayda sağladığını düşünebiliriz ama bu düşünceden ileriye gitmez.

Matbaanın icat edilmediği zamanlara doğru, okuma yolculuğu yaptığımızda kitapların binlerce on binlerce nüshası yok. Hem de kitaba ulaşmak şimdiki gibi kolay olmadığı gibi bir kitaba sahip olmanız, olmak için bir eşinizden dostunuzdan bir kitap alıp o kitabı müstensihe götürüp kendiniz için bir tane yazdıracaksınız. (Günümüzdeki karşılığı fotokopi yaptırma) Bir kitabı müstensih ne kadar zamanda yazar ve ücreti ne kadardır, varın orasını da siz hesap edin.

Buradan şöyle bir şey çıkarabiliriz: Günümüzde yazma bir eserin hangi kütüphanelerde olduğu üç aşağı beş yukarı bellidir ve günümüze kadar gelebilmiş bu eser sahipleri/şairler hâlâ şiirleri ile aramızda yaşıyorlar. Şiir kitapları çok satan şairlerin kitapları kendileri göçtükten sonra da yaşamaya devam ederse işte o şair gerçek bir şairdir.

Şiirin teknoloji ile işi olmaz ama şairin olur. Şair, akıl ve gönül bahçesinde topladığı kelimelerle şiirini yazarsa teknolojiden uzaklaşır, değilse teknolojinin dilini kullanarak kendisinin bile anlamlandıramayacağı dizelerle ayağı yere

basmadığı gibi gönlün kenarından bile geçmeyen düşüncelerle sözüm ona şiir yazar ve bu şiirler de gerektiği zaman kullanılıp atılacak bir peçete yerine geçer.

Bir de sosyal medya denilen bir mecra var artık biliyorsunuz. İnsanlar dünyadan çok orada hayat belirtisi veriyor. Şairler, siyasetçiler, şarkıcılar orada birbirlerinin yanında ya da karşısında. Bu gidiş nereye sizce?

Teknoloji neredeyse her gün kendini yenileyerek insanı ve insanî olanı değersizleştirerek bir meta haline getirdi. Yazılanlar kalır, söylenenler uçar gider. Sosyal medyayı da bu bağlamda ele alırsak bugün yazılıp paylaşılan her şey en fazla birkaç gün gündemde –kalabiliyorsa- kalır ondan sonra da sanal dünyanın çöplüğüne dökülür. Sosyal medyada çok görünmek çok okunmak, çok bilinmek için kullanılıyor maalesef. Güzel tarafı yok mu elbette var ama güzel tarafı sadece bilgi amaçlı, onu da maalesef kullandıktan sonra bir peçete gibi kaldırılıp atıyoruz.

Bir şairin, yazarın görevi yazdıklarını pazarlamak olmamalı ya da yazdıklarını pazarda satılan bir meta olarak görmemeli. Sosyal medya insanî değerlerimizi o kadar yozlaştırdı ki neredeyse aynı masada karşılıklı oturan insanlar birbirleri ile sosyal medya üzerinden yazışmalarını konuşma, muhabbet etme gibi görmeye başladılar.

İnsanlar yüz yüze geldiklerinde ya da kavgada bile söylenmeyecek küfürleri maalesef sosyal medya üzerinde söylüyorlar. Hatta birbirlerine meydan okuyacaklarsa bile bunu sosyal medya üzerinde yaparak paylaşıyorlar.

İnsan insanın kalbine dokunmadığı müddetçe insanlar arasındaki samimiyet mesafesi açılıp gidecek. Bu nereye kadar gidecek orasını bilmiyorum ama insan aramızın her gün biraz daha çoraklaştığını görüyor ve ona göre önlemler almamız gerektiğine inanıyorum.